

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΣΙΚΕΛΙΑΝΙΚΩΝ ΣΤΙΧΩΝ

“Όπως επισημαίνει ο Κ. Θ. Δημαρᾶς οἱ πρῶτοι στίχοι τοῦ ᾿Αγγελου Σικελιανοῦ ἀδείχουν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς μιᾶ θαυμαστῆς ἄνεσης, ὠριμότητα καὶ δύναμη, μιᾶ αἰσθητικῆς ἀφομοίωσης τῆς παράδοσης τοῦ Σολωμοῦ. ᾿Απὸ τὸ ξεκίνημα βρίσκουμε σταθερὰ ὅ,τι θὰ ἀποτελέσει μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σταθερὲς ἰδιοτυπίες τοῦ μεταγενέστερου ἔργου του, τὴν ἔνωση τοῦ ἐναγώνιου στοχασμοῦ μὲ τὸ αἰσθησιακὸ πάθος»¹. Ὁ Γ. Π. Σαββίδης ἐπίσης ὑπενθυμίζει ὅτι σχετικὰ μὲ τὰ ποιήματα ποὺ ὁ ᾿Αγγελος Σικελιανὸς ἔγραψε πρὶν ἀπὸ τὸν ᾿Αλαφροσίκιωτο (γρ. 1907, ἐκδ. 1909) «ἰδιαιτέρο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ πρώτη περίοδος, ποὺ μᾶς δείχνει τὴν σχετικὰ σύντομη καὶ πρὸ πάντων γοργὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔφηβου ποιητῆ, κατὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς προσωπικῆς του φωνῆς στοὺς βάλτους τοῦ Συμβολισμοῦ καὶ τοῦ Αἰσθητισμοῦ, μὰ καὶ στὶς καθαρὲς πηγὰς τοῦ Σολωμισμού»².

Ὁ Π. Πρεβελάκης ὁμοίως σχολιάζοντας τὰ πρῶτα ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ διακρίνει σαφεῖς ἐπιδράσεις — ἀνάμεσα σὲ ἄλλες — ἀπὸ «τὴν ἀποσταγμένη σολωμικὴ ποίηση»³ καὶ τονίζει πὼς ὁ Σικελιανὸς «διέβλεπε τὴ σωτηρία του στὸ σολωμικὸ δίδαγμα»⁴ καὶ ὅτι ἐπίσης «Ὁ Σικελιανὸς ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς τελευταίους ποὺ ἀφομοίωσαν στὴν ὁλότητά του τὸ δίδαγμα τοῦ ᾿Εθνικοῦ Ποιητῆ. Τὰ μεγάλα σολωμικὰ θέματα: ᾿Εθνός, Γλῶσσα, Ποίηση, ᾿Ελευθερία, ἀπασχολοῦσαν ἤδη τὸ πνεῦμα του»⁵.

Ἡ ἐκτίμησις τοῦ Σικελιανοῦ πρὸς τὸν Σολωμὸ ὑπῆρξε βαθιὰ κυρίως ἐπειδὴ πίστευε πὼς ὁ Ποιητὴς δὲν ἦταν μόνον ᾿Εθνικός μας ποιητὴς ἀλλὰ καὶ πανανθρώπινος. Τὴν ἀποψη αὕτη διατύπωσε σὲ κάποιον συζήτηση ποὺ εἶχε μὲ τὸν ᾿Αγ. Θέρο ὁ ὁποῖος διηγεῖται: «Κάποτε ποὺ μιλοῦσαμε στὴ Φανερωμένη γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ, μοῦ ᾿λεγε «Κήρυγμα τὸ νιώθω ὄχι μόνο ἐθνικὸ

1. Κ. Θ. Δημαρᾶς, *Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας*, Ἰκάρος, Ἀθήνα 1975 σ. 433.

2. ᾿Αγγελου Σικελιανοῦ, *Λυρικός Βίος*, ΣΤ', Φιλολογικὴ ᾿Επιμέλεια Γ. Π. Σαββίδη, Ἰκάρος, Ἀθήνα 1969, σ. 8.

3., 4., 5. Π. Πρεβελάκη, *Α. Σικελιανός*, ΜΙΕΤ, Ἀθήνα 1984, σσ. 31-32.

ὅπως δὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι τὸ πιστεύουν καὶ τὸ δοξάζουν, ἀλλὰ καὶ πλατύτατα ἀνθρώπινο μαζίν⁶. Προφανῶς τὴν ἀποψη αὐτὴ εἶχε ὁ Σικελιανὸς ἀπὸ τῆ νεανική του ἡλικία ὅπως θὰ φανεῖ ἀπὸ τὴν ἐπίδραση ποὺ ἄσκησαν οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ στοὺς δικούς του —πρὶν ἀπὸ τὸν *Ἀλαφροῖσκιωτο*— στίχους.

Τὸ τέταρτο κιόλας ποιήμα του, ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸ *Παναθηναία* τὸν Σεπτέμβρη τοῦ 1902 (σ. 373) μὲ τὸν τίτλο «*Ars Minimi*», ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τοῦ Σολωμοῦ:

ARS MINIMI

Στὸ ρόδινο θαμπὸ ἀντιφέγγισμα
τοῦ κρυσταλλένιου σου καθρέφτη,
σὰν πεταλούδα εἶδα τὸν ἴσκιό σου
σὲ λίμνη ὑδράργυρου νὰ πέφτει.

Καὶ τὰ νερά του ἐθολωθήκανε,
καὶ μαγευτήκανε τὰ βύθια,
καὶ τώρα λίμνη μέσα ἐγίνηκεν
ἀπὸ Ἀνεράιδας παραμύθια.

Καὶ μὲς στὰ κύματα τὰ πράσινα
καὶ στὸ ἄφρισμένο μέσα λίκνο,
τὴν πεταλούδα βλέπω νὰ ῥχεται
μὲ τὸν τραγουνδιστὴ τὸν κόκκο⁷
(σ. 19)

Ἰδιαίτερα δὲ τὸ παραπάνω ποίημα παραπέμπει στοὺς «Ἐλεύθερους Πολιορκημένους». Εἰδικότερα:

ΣΙΚ: Στὸ ρόδινο θαμπὸ ἀντιφέγγισμα
τοῦ κρυσταλλένιου σου καθρέφτη,

ΣΟΛ: Ἀλλὰ στῆς λίμνης τὸ νερό, π' ἀκίνητό 'ναι κι ἄσπρο,
'Ακίνητο ὅπου κι ἂν ἰδεῖς, καὶ κατάσπρ' ὡς τὸν πάτο,

(Γ' Σχεδιάσμα, 6ο Ἀπόσπασμα α'Ο Πειρασμός), σ. 244 στ. 11-12)⁸

6. "Αγίς Θέρος, «Ο Ὁραματιστής», περ. *Νέα Ἑστία*, Χριστοῦγεννα 1952, σ. 84.

7. Τὰ ποιήματα ποὺ ὁ Σικελιανὸς δημοσίευσε πρὶν ἀπὸ τὸν *Ἀλαφροῖσκιωτο*, πληρὴν ἑνός, περιλαμβάνονται στὸν ΣΤ' τόμο τοῦ *Λυρικοῦ Βίου* (β.π.). Ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς δὲν τὰ περιέλαβε στὴν πρώτη συγκεντρωτικὴ ἐκδόση τοῦ ἔργου του (1946-1947) προφανῶς «θεωρώντας τα ὡς ἄτεχνα πρωτόλεια». Γιά παραπάνω πληροφορίες δὲς τὸ βιβλίο τῆς Βιβὲτ Τσαρλαμπά-Καυλαμένη, "Ἀγγέλου Σικελιανοῦ, Ἀνέκδοτα ποιήματα καὶ Πεζά, Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας, [Ἀθήνα 1989] σσ. 85-91, 145, 220-222.

Καὶ παρακάτω:

ΣΙΚ: σὺν πεταλούδα εἶδα τὸν ἵσκιό σου

σὲ λίμνη ὑδράργυρον νὰ πέφτει

ΣΟΛ: Καὶ μὲς στῆς λίμνης τὰ νερά, ὅπ' ἔφθασε μ' ἀσπούδα,
Ἐπαιξε μὲ τὸν ἵσκιό της γαλάζια πεταλούδα.

(Σχεδ. Β', Ἀπόσπ. 2 στ. 6-7, σ. 217)

Ἡ ἴδια εἰκόνα ἀπαντᾷ καὶ στὸ 6ο ἀπόσπασμα τοῦ Γ' σχεδίασματος τῶν
«Ἐλεύθερων Πολιορκημένων» (στ. 11-13)

Ἀλλὰ στῆς λίμνης τὸ νερό, π' ἀκίνητό 'ναι κι' ἄσπρο,

Ἀκίνητ' ὅπου κι' ἂν ἰδῆς, καὶ κάτωσπρ' ὡς τὸν πάτο,

Μὲ μικρὸν ἵσκιον ἄγνωστον ἔπαιξ' ἡ πεταλούδα,

Ἡ παρακάτω εἰκόνα τοῦ ποιήματος τοῦ Σικελianoῦ:

Καὶ τὰ νερά του ἐθολωθήκανε,

Καὶ μαγευτήκανε τὰ βύθια,

ἀντιστοιχεῖ ὡς πρὸς τὸν πρῶτο στίχο, μὲ τὸν 6ο τοῦ 2ου ἀποσπάσματος τοῦ
Β' σχεδίασματος τῶν «Ἐλεύθερων Πολιορκημένων» (σ. 238)

Καὶ σὺν θολώσουν τὰ νερά, καὶ τ' ἄστρο σὺν πληθύνουν

καθὼς καὶ μὲ τὸν 19ο (σ. 239) τοῦ ἴδιου ἀποσπάσματος

Κι' ὅταν θολώσουν τὰ νερά κι' ὅταν πληθύνουν τ' ἄστρο

Ἡ ἴδια ὅμως εἰκόνα τοῦ θολώματος τῶν νερῶν ἀπαντᾷ καὶ στὸν σολω-
μικὸ «Κρητικό».

Καὶ βγαίνει τ' ἄστρο τοῦ βραδυοῦ καὶ τὰ νερά θολώνουν

(Ἀπόσπ. 22, σ. 204, στ. 26)

Δὲν νομίζω πὼς χρειάζεται περαιτέρω σχόλιο ἀφ' ἧς στιγμῆς οἱ ὁμοιό-
τητες εἶναι ἐξώφθαλμες. Μόνο πού τὸ ποίημα τοῦ Σικελianoῦ ἀποπνέει ἕναν
ἐντονο ἐρωτισμὸ, ἕναν ἐρωτισμὸ πανθεϊκὸ, τέτοιον πού μόνον αὐτὸς ὁ ἴδιος
μποροῦσε νὰ βιώσει.

Θεωρῶ λίγο «τραβηγμένη» τὴν παρακάτω ταύτιση στὴν ὁποία μὲ προ-
τρέπει ὁ πειρασμὸς πού περιπαίζει τοὺς περὶ τὰ συγκριτικὰ μεριμνῶντας
καὶ τυρβάζοντας. Παρὰ ταῦτα θὰ τὴν ἀποτολμήσω:

ΣΙΚ: Καὶ μὲς στὰ κύματα τὰ πράσινα

καὶ στὸ ἀφροισμένο μέσα λίκνο,

τὴν πεταλούδα βλέπω νὰ ῥχεται

μὲ τὸν τραγουδιστὴ τὸν κύκνο.

ΣΟΛ: *Νὰ θόλωνε στὰ μάτια τους μὲ κάτω ποὺ προβαίνει*
(Σχεδ. Β' Ἀπόσπ. 6 σ. 237)

Στὸ περ. Ὁ Νουμάς (30-3-1903) ἀρ. 26, δημοσιεύθηκε μὲ τὸν τίτλο «Satyrica» τὸ παρακάτω ποίημα τοῦ Σικελιανοῦ

[*Satyricon II*]

Κροῦε, ὦ ρυθμέ, τὰ κύμβαλα μὲ Ἀνατολίδας χέρια!
Μοῦ σκέπουν τὴ βαθύτερη ματιά σου οἱ βλεφαρίδες,
ὅπως οἱ ἀχτίδες, τρέμοντας, τὰ ξαναμμένα ἀστέρια
εἶσαι, ὦ ψυχή μου, ἀπ' τὶς κρυφές καὶ μυστικὲς Συλφίδες.

Τοῦ θροῦ ἡ πνοή ἢ ἀνάλαφρη τὴ φρίκη ἀργὰ ξεχνεῖ,
καὶ στὴ νυχτιά, ποὺ ὄνειρα γυρεύουν ν' ἀπλωθοῦνε,
μὲ ἡδονικοὺς οἱ Σάτυροι ρυθμοὺς ἀκολουθοῦνε
τῶν τρυγониῶν τὸ γογγυτό, στὴ νυχτικὴ γαλήνη.

Καὶ δλων τῶν χρόνων τὰ στοιχεῖα σὲ περιζώνουν γύρα,
τὰ σύμβολα ἀλαλάζοντας, μὲ δάδες καὶ ἀχρονέρια
μὰ ἐσὺ, σὰ φλέβα μυστικὴ, στὴ γήινη μέσα μοῖρα
γλιστρᾶς καὶ ἀφήνεις ἀδειανὰ τῶν σκελετῶν τὰ χέρια.

Μὰ ἐσὺ χορεύεις ἐλαφρὰ καὶ δὲν πατεῖς τὸ χῶμα
ὅθε διαβεῖς, τὰ μαγικά τῆς νύχτας ξεδιαλύνεις
καὶ τὴν αὐγὴ γλυκοξυπνᾶς, φιλώντας τὴ στὸ στόμα,
ὦ διδυμὴ ἀδελφὴ τῆς γῆς καὶ κόρη τῆς γαλήνης!

Κροῦε, ὦ ρυθμέ, τὰ κύμβαλα μὲ Ἀνατολίδας χέρια!
Μοῦ σκέπουν τὴν βαθύτερη ματιά σου οἱ βλεφαρίδες,
ὅπως οἱ ἀχτίδες, τρέμοντας, τὰ ξαναμμένα ἀστέρια
εἶσαι, ὦ ψυχή μου, ἀπ' τὶς κρυφές καὶ μυστικὲς Συλφίδες⁹.

(σσ. 24-25)

Στὴ δεύτερη στροφή τοῦ ποιήματος τὸ νόημα ἐπικεντρώνεται στὸ «γογγυτὸ τῶν τρυγониῶν», τὸ ὁποῖο. —μέσα στὴ γαλήνη τῆς νύχτας, κι ὅταν ὅλα

8, 9. Οἱ παραπομπές στὸ ἔργο τοῦ Σικελιανοῦ (ἀναφέρεται μέσα στὸ κείμενό μου μόνον ἡ σελίδα) γίνονται στὸν δ.π., ἔκτο τόμο τοῦ *Λυρικοῦ Βίου*. Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ παραπέμπω στὸν Λίνο Πολίτη. Δ. Σολωμοῦ, Ἀπαντα, Ἐπιμέλεια-Σημειώσεις Λίνου Πολίτη, τόμος πρῶτος. Ποιήματα, Ἰκαρος, Ἀθήνα 1971. Ἡ ἐνδειξὴ «Ἐλ. Πολ.» = Ἐλεύθερο Πολιτορκεμένοι.

κοιμοῦνται, — ἀκολουθεῖ τὸ ρυθμὸς τῶν Σατύρων. Τὸ «γογγυτὸ» τοῦ Σικελιανοῦ προέρχεται ἀναμφισβήτητα ἀπὸ «τὴν κλάψα τῆς τρυγόνας» τοῦ Σολωμοῦ:

ΣΙΚ: καὶ στή νυχτιά, ποὺ ὀνειράτα γυρεύουν ν' ἀπλωθοῦνε,
 μὲ ἡδονικοὺς οἱ Σάτυροι ρυθμοὺς ἀκολουθοῦνε
 τῶν τρυγονιῶν τὸ γογγυτό, στή νυχτικὴ γαλήνη.

ΣΟΛ: Στὸν ὕπνο της μουρμούριζε τὴν κλάψα τῆς τρυγόνας
 (α' Εὐλ. Πολ.) Σχ.δ. Β, Ἀπόσπ. 2, σ. 232)

Ἡ δὲ τέταρτη στροφὴ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα εὐλαβικὸ σχόλιο τῶν κλασικῶν στίχων τοῦ ἔκτου ἀποσπάσματος ἀπὸ τὸ τρίτο σχεδιάσμα τῶν «Ἐλευθερῶν Πολιορκημένων» μόνο ποὺ ἐδῶ ὁ Ἀλαφροῖσκιωτος εἶναι γένους θηλυκοῦ.

ΣΙΚ: Μὰ ἐσὺ χορεύεις ἐλαφρὰ καὶ δὲν πατεῖς στὸ χῶμα,
 ὅθε διαβεῖς, τὰ μαγικά τῆς νύχτας δεξιολύνεις
 καὶ τὴν αὐγὴ γλυκοξυπνᾷς, φιλώντας τη στὸ στόμα,
 ὦ δίδυμη ἀδελφὴ τῆς γῆς καὶ κόρη τῆς γαλήνης!

ΣΟΛ: Ἀλαφροῖσκιωτε, καλέ, γιὰ πὲς ἀπόψε τί 'δες
 Νύχτα γιομάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια
 (σ. 245, στ. 15-16)

Ἀλλὰ καὶ τοῦ ποιήματος «Βουβὴ Νίκη» οἱ στίχοι παρουσιάζουν ὁμοιότητα μὲ σολωμικούς.

Τοῦ σκονοριασμένου θώρακα ἂν σβήσανε οἱ Κενταῦροι,
 ποὺ πέφτουν λέπια ἀπ' τὰ κορμιὰ τῶν Λαπιθῶν στὸ δρόμο,
 βυθίσαν τὴν ἀσπίδα μου στὸ ἡφαίστειο κάτω οἱ Χάβροι
 καὶ χτύπησε τὸ ἄδρὸ σφυρὶ τὸ νέο ρυθμὸ καὶ τρόμο.

Στὸ μαῦρο κράνος μου ὁ χρυσὸς αἵτοὺς ζητᾷ νὰ χύσει
 φωτιές, τὰ νύχια μπήγοντας, μὲ ἀστραφτερὲς φτεροῦγες,
 καὶ ὁρτὸ τῶν καβαλάρηδων ξοπίσω τὸ μελλισσι
 κόβει ἀσημίες, μὲ τίς λευκὲς ρομφαῖες στ' ἀγέρι, ροῦγες.

Γιγάντων ἄσπρα σκέλεθρα καὶ ἀλόγων ἀπλωμένα
 μὲς στὴν κοιλάδα ὁ χαλασμός περνώντας ἔχει ἀφήκει,
 καὶ ὁρτὰ τὰ ὀλάδειανα κορμιὰ, στὸ φῶς ἀναστημένα
 τοῦ φεγγαριοῦ, καλπάζουνε βουβὰ κατὰ τὴ νίκη.

Στους κρύους ἀχούς, πὸν ὁ θάνατος χοροὺς ζητάει νὰ σόρει,
τῇ σάλπιγγά μου σκίζοντας κοιμίζω τῇ λεγεῶνα,
καὶ ξαγρυπνάω, βιγλίζοντας ὀρθὸς στὸ κοιμητήρι
τὸν ὕπνο τὸν ἀσάλευτο τοῦ πεθαμένου αἰῶνα.

Τοῦ νικητῇ τὸ ἀράγιστο κρανίον, σὰν προσωπίδα
ὅπου ἡ ζωὴ ἡ αἰὼνια φορεῖ τοῦ Χρόνου, βάνω
στὸ πρόσωπό μου καί, ψηλὰ κρατώντας τὴν ἀσπίδα,
σαλπίζω γιὰ τὸ χάραμα, καὶ στὸ ἄτι μπαίνω, ἀπάνω.

(σσ. 31-32)

Οἱ ὁμοιότητες αὐτὲς εἶναι οἱ παρακάτω:

κόβει ἀσημιές, μὲ τὶς λευκὲς ρομφαῖες στ' ἀγέρι, ροῦγες.

ΣΟΛ: Δρόμ' ἀστραφτὰ νὰ σχίσω τους σ' ἐχθροὺς καλὰ θρεμμένους

(«'Ελ. Πολ.», Σχεδ. Β', 'Απόσπ. 6, στ. 20, σ. 224)

'Επίσης:

ΣΟΛ: Δρόμο νὰ σχίσουν τὰ σπαθιά κι ἐλεύθεροι νὰ μείνουν

(«'Ελ. Πολ.», (Σχεδ. Γ', 'Απόσπ. 13, στ. 2, σ. 249)

Παρόμοια εἰκόνα συναντᾶται στὸν Σικελιανὸ καὶ στὴ δευτέρα στροφή τοῦ ποιήματος «Στὴ δύση τοῦ 'Ονείρου» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸν *Νουμᾶ* (ἀρ. 29) στὶς 13 'Απριλίου 1903.

'Απ' τὰ φαράγγια καὶ τὰ δάση,
μὲ θρίαμβο στὴ λευκὴ τὴν ὄψη,
ἀπ' ὅπου ἡ Νίκη θὰ περάσει
τιτανικὸ δρόμο ἔχει κόψει

(σ. 26)

ΣΙΚ: Καὶ ὄρτὰ τὰ δλάδειανα κορμιὰ

ΣΟΛ: τὸ ξεροκάλανο περναῖ

(«'Ελ. Πολ.» Σχεδ. Γ', 'Απόσπ. 14, στ. 2, σ. 249)

'Επίσης:

ΣΙΚ: καὶ ὄρτὰ τὰ δλάδειανα κορμιὰ στὸ φῶς ἀναστημένα

ΣΟΛ: Φῶς ποὺ πατεῖ χαρούμενα τὸν Ἄδη καὶ τὸν Χάρο

(«'Ελ. Πολ.», Σχεδ. Β', 'Απόσπ. 44, σ. 235)

'Εκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὲς τὶς ὁμοιότητες οἱ στροφές 3-4 τοῦ ποιήματος τοῦ Σικελιανοῦ παραπέμπουν ἔντονα στὸ θανατικὸ τῆς μάχης τῆς Τριπολι-

τῶς. Ὁ πρῶτος στίχος εἰδικότερα τῆς τέταρτης στροφῆς συνδιαλέγεται σαφῶς μὲ τοὺς στίχους 1-2 τῆς στροφῆς τοῦ «Ύμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»

ΣΙΚ: Στὸν κρῶνος ἀχρὸς ποὺ ὁ θάνατος χοροὺς ζητάει νὰ σύρει

ΣΟΛ: Τότε αὐξάνει τοῦ πολέμου ὁ χορὸς τρομαχτικά

(στρ. 58, σ. 80)

Στὸ ποίημα τοῦ λευκαδίτη ποιητῆ «Νικητήρια» (περ. Ζωή, Ἰούνιος 1903, σ. 7) ἡ δεύτερη, τρίτη καὶ τέταρτη στροφή ζωγραφίζουν τὴν ξωτική, μαγικὴ ἀνάδυση μιᾶς ἀνθογυναίκας).

ΝΙΚΗΤΗΡΙΑ

Μὲς στὸ βυθὸ ἂν ἐπέσανε καὶ τῶν Σειρήνων οἱ ὕμνοι,
μὰ ὁμοία καὶ σένα, πυργωτὸ σὰν τὴν ἀρχαία τριήρη
μὲ τὸ λευκὸν ἀνάγλυφο τῆς Νίκης εἰς τὴν πρύμνη,
κάποιος μαγνήτης στ' ἀνοιχτὰ γυρεύει νὰ σὲ σύρει.

Καὶ στῶν κυμάτων τὶς κορφὰς ἡ δύση ὅταν ἀνάφτει
δάδες, καὶ ἡ φλόγα γύρα σου γλυστρᾷ γιὰ νὰ σ' ἀνέβει,
ἀστέρινο, ὀλοφώτεινο, τὸ μάτι τοῦ Ἀργοναύτη
τὴν ξωτικὴ σου ἀνάδυση στὰ διάπλατα ἀγναντεύει.

Ἀπ' τὰ κοράλλια τ' ἄλικά, τὰ βυζαγμένα μὲ αἶμα,
φυτρώνεις, ὦ ἀνθογυναίκα, στὸ πύρινο ἀνθογνάμι,
καὶ σταματᾷς ὀλόγυρα τὸ ὀρμητικὸ τὸ ρέμα,
σηκώνοντας ἀπάνωθε τὸ ἐξωτικὸ κεφάλι.

Κι ἂν φαίνεται ὅλο τὸ κορμὶ στὴν ξαφνικὴ γαλήνη,
μὰ τὸ κεφάλι ἀπ' τὰ νερὰ σὰ ῥόδο ἀπάνου ἀνοίγει,
καὶ ἡ μαγικὴ του ἀνάδυση τοὺς κύκλους γύρα λύνει,
ποὺ σὰ βραχνὰς τὸν κάτωσπρο λαιμὸ σου σοῦ τυλίγει.

Καὶ σὺ, στὸ φεγγοβόλημα ποὺ ξαφνικὰ σὲ ζώνει,
κοιτᾷς τὸν ἥλιο ἀκίνητη, στυλὰ σὰ σὲ μεθύσι,
ὥς τὴ στερνὴν ἀναλαμπὴ ποὺ ἀπάνω σου σιμώνει
καὶ στεφανώνει τὰ μαλλιά, στοῦ κεφαλιοῦ τὴ δύση.

Μὲς στὸ βυθὸ ἂν ἐπέσανε καὶ τῶν Σειρήνων οἱ ὕμνοι,
μὰ ὁμοία καὶ σένα, πυργωτὸ σὰν τὴν ἀρχαία τριήρη
μὲ τὸ λευκὸν ἀνάγλυφο τῆς Νίκης εἰς τὴν πρύμνη,
κάποιος μαγνήτης στ' ἀνοιχτὰ γυρεύει νὰ σὲ σύρει.

(σσ. 33-34)

Ἀπὸ τῆ σύγκριση γίνεται ἐμφανὲς ὅτι οἱ 2, 3 καὶ 4 στροφές τοῦ σικελιανικοῦ ποιήματος ἀποτελοῦν ἀνάπτυξη μιᾶς ἄλλης «ἀνάδυσης» αὐτῆς ποῦ περιγράφει ὁ Σολωμός:

*Γόρου σὲ κάτω ἀτάραχο π' ἀσπρίζει μὲς στὴ λίμνη,
Μονάχο ἀνακατώθηκε τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι,
Κι ὁμορφὴ βγαίνει κορασιὰ ντυμένη μὲ τὸ φῶς του.*

(«Ἐλ. Πολ.», Σχεδ. Γ', Ἀπόσπ. 6, στ. 19-21, σ. 245)

Ἐπίσης ὁ πρῶτος στίχος τῆς πέμπτης στροφῆς

ΣΙΚ: *Καὶ σύ, στοῦ φεγγοβόλημα ποῦ ξαφνικὰ σὲ ζώνει, κοιτᾷς τὸν ἥλιο
ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη τοὺς στίχους τοῦ «Ὑμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»*

ΣΟΛ: *Λάμπιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμοὺς
φῶς στοῦ χέρι, φῶς στοῦ πόδι
κι ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς*

(στρ. 95, σ. 87)

ὁ δὲ τρίτος καὶ τέταρτος στίχος τῆς ἴδιας στροφῆς παραπέμπουν πάλι στοὺς «Ἐλευθεροὺς Πολιορκημένους»

ΣΙΚ: *ὡς τὴ στερεγὴν ἀναλαμπὴ ποῦ ἀπάνω σου σιμώνει
καὶ στεφανώνει τὰ μαλλιά, στοῦ κεφαλιοῦ τὴ δύση.*

ΣΟΛ: *Στὴν κεφαλὴ σου κρέμεται ὁ ἥλιος μαγεμένος*

(«Ἐλ. Πολ.», Σχεδ. Β', Ἀπόσπ. 6, στ. 6, σ. 222)

Στὸ ποίημα «Τὸ πέρασμα τῆς Ἀτσιγγάνας» (περ. Ἀκρίτας, τόμ. Α', Ἰουν. 1904, σσ. 211-212) ἀναγνωρίζουμε τὴ σολωμικὴ παρουσία στὴν πρώτη καὶ τέταρτη στροφή.

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ ΑΤΣΙΓΓΑΝΑΣ

*ὦ χάραμα, ὦ ἀνάσυρτε πέπλε, θαμπέ, στ' ἀστέρια,
ποῦ ὑφαίνεις τὶς ἀριεὺς βροχὲς καὶ τὴ δροσιὰ τὴν ἅγια
τὸν κάμπο πρῶτα ἀγγίξανε τ' ἀχνότερεμά σου χέρια,
τὸν κάμπο ποῦ ἐβυθίστηκε στῆς μοίρας του τὰ μάγια.*

*Οἱ ἄσπρες σκηνὲς φανήκανε περαστικὰ τὸ βράδν
σταματημένα σύγνεφα στὴν ἔρημ ἐτοῦτῃ σκῆτῃ,
σὰν πνεύματα ποῦ ὑψώσανε τὸ φωτεινὸ τους σπῆτι,
δραμα, ὥραϊο στὴν ἐρημιὰ καὶ στοῦ ἀπαλὸ σκοτάδι.*

Καὶ ἄκουσες, κάμπε, ποὺ ἐβογκαν τ' ἀρρωστημένα κλώνια,
νὰ χλιμιντρᾷει τρομαχτικὰ τὸ μαῦρο ἀράπικο ἄτι,
νὰ κλαῖνε τριγυρίζοντας τὰ πλουμερὰ παρόνια
τριγύρα ἀπ' τὸ βασιλικὸ τῆς ἐρημιᾶς κρεβάτι.

Στὴ φοινικιά, ὅπου ἔφερε στὸ χῶμα σου τὸ ἄερί
κάποιο πουλὶ ποὺ ἐξέφυγε νὰ κελαηδεῖ καὶ νὰ ᾄρει
γιά τ' ἄλικά του τὰ φτερά φωλιὰ μέσα στὴ λάβρῃ
κορφή ποὺ ἀπλώνεται στὸ φῶς καὶ ἀστράφτει ὥσάν ἀστέρι·

κι ἀκόμα ἐκεῖ ποὺ ἡ φιλονορία κυτρινισμένη στέκει,
μὰ δέησ' ὑψώθηκε, σὰ φῶς ὅπου χτυπάει στ' ἀτσάλι,
ὥσὰ ρομφαία κατάφλογη, καὶ τὸ χρυσὸ πελέκι
τῆς δύναμης τὴ γκρέμισε στὴ σκοτεινὴ σου ἀγκάλη.

Τῶν Φαραὼ ἐκοιμήθηκε στὴ γλόχῃ ἢ θυγατέρα,
μὲς στὸ χιτῶνα τὸ χρυσό, μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
καὶ φύλαξες τὴ μοῖρα της σὰν τοῦ Ἰσραὴλ τὸ ἀσκέρι
καὶ τὰ κλαριά σου δόρατα στὸν ἀσημένιο αἰθέρα!

(σσ. 37-38)

Ὅπου τὸ δεῦτερο ἡμιστίχιο τοῦ δεύτερου στίχου τῆς πρώτης στροφῆς
παράπέμπει αὐτόματα στὸν Σολωμό.

ΣΙΚ: [.....] καὶ τὴ δροσιὰ τὴν ἄγια

ΣΟΛ: πολλὰς πληγὰς καὶ γλύκαναν γιὰ τ' ἔσταξ' ἅγιο μύρος
(«Ἐλ. Πολ.» Σχ.δ. Β', Ἀπόσπ. 12, σ. 229)

καθὼς καί:

ΣΙΚ: νὰ χλιμιντρᾷει τρομαχτικὰ τὸ μαῦρο ἀράπικο ἄτι,

ΣΟΛ: Ἀραπιάς ἄτι, [.....]

(«Ἐλ. Πολ.», Σχ.δ. Β' Ἀπόσπ. 5, στ. 7, σ. 221 καὶ Σχ.δ. Γ', Ἀπόσπ.
2, στ. 8 καὶ 23, σ. 240).

Ὅμως ὁ στίχος ποὺ ἀποπνέει Σολωμὸ καὶ ποὺ τὸν χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ
Κ. Θ. Δημαρχᾶς (βλ. ἐδῶ, σημ. 1) ὡς δεῖγμα τῆς ἐπίδρασης ποὺ ἔσκησε τὸ
ἔργο τοῦ ἔθνικοῦ μας ποιητῆ στὴν πρὶν ἀπὸ τὸν Ἀλαφροῦσκιωτο σικελιανικὴ
δημιουργία εἶναι ὁ πρῶτος στίχος τῆς πρώτης στροφῆς τοῦ ποιήματος «Εἰδυ-
λιακὰ» [1] (περ. Ἀκρίτας, τόμ. Γ', Μαρτ. 1905, σ. 9).

ΣΙΚ: Πέτρα ποὺ ἀνάβρυσες νερὸ καὶ γλυκομουρμουρίζεις

ΣΟΛ: Μὲ χίλιες βρόσες χύνεται, μὲ χίλιες γλῶσσες κραίνει

(«Έλ. Πολ.», Σχεδ. Β', 'Απόσπ. 2, σ. 217, στ. 12) και

*Νερά καθάρια και γλυκά, νερά χαριτωμένα,
Χύνονται μές στην ἄβυσσο τῇ μοσχοβολισμένη,
Και παίρνουνε τὸ μόσχο τῆς, κι ἀφήνουν τῇ δροσιά τους,
Τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ, και κάνουν σὰν ἀηδόνια.
'Εξ' ἀναβρῦζει κι ἡ ζωὴ σ' γῆ, σ' οὐρανό, σὲ κῆμα.*

(«Έλ. Πολ.», Σχεδ. Γ', 'Απόσπ. 60, σ. 244, στ. 5-10)

Ὅπου βέβαια και στοὺς δύο ποιητές, τὸ νερὸ εἴτε προέρχεται ἀπὸ τῇ βρυσομάνα («πέτρα») εἴτε ἀπὸ τῇ συνήθη φυσικῇ πηγῇ, «ἀναβρῦζει», «γλυκο-μυρμουρίζει» («κραίνει») «κάνει σὰν ἀηδόνι», τρελαίνεται μέσα στὴν ἄνοιξη και ταυτίζεται μὲ τὴν ἴδια τῇ ζωῇ.

Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅμως και τὸν Πετράρχη (Ὡδὴ) «Chiare, fresche e dolci acque» και τῇ μετάφραση τοῦ Σολωμοῦ

*Νερά καθαροφλοίσβιστα
γλυκύτατα και κρύα*

(σ. 311)

Ἡ περίτεχνη χρῆση και στοὺς δύο τῶν ὑγρῶν συμφῶνων λ, ρ δημιουργεῖ τὴν εἰκόνα ἀλλὰ και τὴν αἰσθησιμὴν στὸν ἀναγνώστη τῆς πλούσιας ὑδάτινης ροῆς ἡ ὁποία δημιουργεῖ ὅμως ἕναν πλοῦτο ἐσωτερικό.

Τὸ δεύτερο ποίημα τῆς ἐνότητος «Εἰδυλικά (περ. Ἀκρίτας τομ. Γ', Μάρτιος 1905, σ. 9)

*Ἦρτα ἀπ' τὴν ξάστερη κορφή, σὰν ἔκραζα, τὸ βράδυ,
μὲς στὸν ἀσάλευτο βυθό, τὸ ἀστέρι ὁποῦ κινῶ,
ρυθμίζοντας, στὸ ἀπέραντο τῶν κονδονιῶν κοπάδι,
τὴν ἁρμονία ποὺ δένουνε βοσκώντας στὸ βονό.*

*Και ἀπόψε, ὅπως ἀνάτειλε πρωτόφαντο τὸ βράδυ,
και μὲς στὸν κάμπο ὁ πόθος μου ἐπῆε νὰ κοιμηθεῖ,
κατέβασα τὸ ἀπέραντο τῶν κονδονιῶν κοπάδι,
ἡ ὀρχήστρα του στὴν πράσινη κοιλάδα ν' ἀπλωθεῖ.*

(σ. 45)

παραπέμπει σχεδὸν αὐτοῦσιο στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ σολωμικοῦ «Τὸ Κοπάδι».

ΣΟΛ: *Ἔως ὁποῦ στὴν κοιλάδα, ἄνθια γεμάτη
τρέχουνε, δύο μὲ δύο, τρία μὲ τρία,
καὶ σ' ὅλα τῆς κοιλάδας τὰ περάσματα
λαλοῦν κονδοῦνια, ἀντιλαλοῦν βελάσματα*

(σ. 68)

Ἦς δόκιμες παραλλαγές στίχων σολωμικῶν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν καὶ οἱ δύο πρῶτοι στίχοι τῆς τρίτης ἐνότητος τῶν «Εἰδυλῶν» (περ. Ἀκρίτας, τόμ. Γ', Μάρτιος 1905, σ. 000)

ΣΙΚ: Τὸ βέλασμα μὲ τὴν βοὴν ἐσβήστη τοῦ κυμάτου,
καὶ τὸ κοπάδι στῶν ἀφρῶν ἐχάθη τὸ χορό.
Κ' ἡ θλίψη ποὺ ἀκολούθησεν, ἀργή, τὸ πάτημά του,
στ' ἀχνάρια του ἔσκυψε νὰ πιεῖ παρηγοριᾶς νερό.
(σ. 46)

ΣΟΛ: Λευκὸ βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει,
Καὶ μὲς στὴ θάλασσα βαθιὰ ξαναπετιέται πάλι,
Κι ὀλόλευκο ἐσύσμιξε μὲ τ' οὐρανοῦ τὰ κάλλη
(«Ἐλ. Πολ.», Σχεδ. Β', Ἀπόσπ. 2, στ. 3-5, σ. 217)

Ἡ συνάντησις τοῦ Σικελικοῦ μὲ τὸν Σολωμὸ στοὺς παραπάνω στίχους εἶναι προφανής. Ἡ συνάντησις αὕτη διατηρεῖ τὴν ἑντασίη της καὶ στὸ ποίημα «Ὁ ἀστερισμὸς τῶν ὕμνων» (περ. Ἀκρίτας, τόμ. Γ', Ἰουν.-Ἰουλ. 1905, σσ. 133-136). Πρόκειται γιὰ δραματικὸ ποίημα ποὺ δὲν τὸ δημοσιεύω ὀλόκληρο, λόγῳ χώρου, ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον ὅμως, γιατί ἐδῶ βρισκόμαστε σὲ μιὰ ἀπὸ τίς πρῶτες προσπάθειες τοῦ Σικελικοῦ νὰ ἀπλωθεῖ καὶ στὸν χῶρον τῆς τραγωδίας.

Ο ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΥΜΝΩΝ

Ἀστερισμέ, ὠραία γενιά, στὸν κρυσταλλένιο αἰθέρα
μᾶς ἤρτες ἀντιλάμποντας χιλιόχρωμος στὰ βόθρη!
Τὰ γέλια ἐσειόνταν σὰν κλαυδιὰ στὸ βραδινόνε ἀγέρα,
σὰν κύματα ἀνασάιναν μὲς στὴ σιγὴ τὰ στήθη.

Στὴ γλῶσσι τοῦ κάμπου ἐστρώθηκεν ἀχιδιωτὸ τὸ χρᾶμι,
καὶ ὑψώνοντας πρὸς τὴ νυχτιὰ τὰ ἡλιοκαμένα χέρια,
στὰ οὐράνια κρούσταλλα νερά, ποὺ ἔταν τὰ σύγνεφα ἄμμοι,
σὰ μὲ κοχύλια ἐπαίξατε μαγεύοντας τ' ἀστέρια.

Καὶ ὁ γιός, ποὺ ἀκούμπαιε μουσικὴ τὴ σάρκα του στὴ λύρα,
πρὸς τὸν πατέρα ἐγύρισε τὸ φλογισμένο πάθος,
κι ὁ κάθε ἡχὸς μὲς στὴ σιγὴ πεσούμενο ἄστρο γύρα,
στὰ μάτια του ἦβρε' ἀπέραντο, γιὰ νὰ σβηστεῖ, τὸ βάθος.

Ο ΡΙΟΣ

Πατέρα, δρόμον ἔκοψες στὰ νέφια καὶ στ' ἀστέρια
τὰ δάχτυλά σου πιάνοντας, σὰ νύχια αὐτοῦ στοῦ βράχο
σαλεύοντας, ὦ, ἂν κράταγες τὴ σάρκα μου στὰ χέρια,
τὰ νύχια τους ὡς τὴν καρδιάν, ὡς τὴν καρδιά νὰ τὰ ᾴω.

Στὸ λιοκαμένο μου κορμὶ τὸ πύρινο αἷμα τρέχει.
Κρούσταλλο ὁ νοῦς μου, καὶ φωτιά περνάει ὁ στοχασμός μου.
Ἡ ἀνάκουστη τοῦ πόθου σου φωνὴ ποὺ μὲ κατέχει
ἀπ' τὸ φιλὶ ποὺ μ' ἐπλασες, εἶναι ρυθμὸς δικός μου.

(σσ. 48-49)

Γιὰ τὴν πρώτη στροφή τοῦ ποιήματος θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι ὁ Σικελιανὸς παίζει καὶ δημιουργεῖ καὶ στριφογυρίζει γύρω ἀπὸ δύο σολωμικοὺς στίχους.

Ἰδιαίτερα

ΣΙΚ: Ἀστερισμέ, ὦραία γενιά, στὸν κρυσταλλένιο αἰθέρα
μᾶς ἦρτες ἀντιλάμποντας χιλιόχρωμος στὰ βύθη!

ΣΟΛ: [.....] καὶ ὁ οὐρανός, τὸ τέρας.
Τὸ μέγα πολυκάντηλο μὲς στοῦ ναοῦ τῆς φύσης
καὶ ἀρμόζουν διάφορο τὸ φῶς χίλιες, χιλιάδες ἄστρα
(Carmen Seculare, Ἀπόσπ. 3, στ. 7-9, σ. 263)

ΣΙΚ: Τὰ γέλια ἐσειόνταν σὰν κλαριά στοῦ βραδινόνε ἀέρα

ΣΟΛ: Στενὸς ὁ τόπος σκοτεινός, καὶ ἐβρόντουνε ἀπὸ γέλια
(«Νικηφόρος Βρυέννιος», Ἀπόσπ. 4, σ. 258)

καὶ ἄλλοι

Π' ἄστραψε γέλιο, ἀθάνατο πηγάδι τῆς χαρᾶς του
(«Ἐλ. Πολ.», Σχεδ. Β', Ἀποσπ. 14, στ. 3, σ. 231)

ΣΙΚ: σὰν κύματα ἀνασαίνανε μὲς στὴ σιγὴ τὰ στήθη.

ΣΟΛ: Καλὲς πνοές, παρηγοριά στὴ βαριά νύχτα καὶ ἔρημη
(«Ἐλ. Πολ.», Σχεδ. Γ', Ἀποσπ. 8, στ. 9, σ. 247)

Ἐπίσης στὴν τρίτη στροφή τοῦ ἴδιου ποιήματος:

Καὶ ὁ γιός, ποὺ ἀκούμπαιε μουσικὴ τὴ σάρκα του στὴ λύρα,
πρὸς τὸν πατέρα ἐγύρισε τὸ φλογισμένο πάθος,
καὶ ὁ κάθε ἡχὸς μὲς στὴ σιγὴ πεσοῦμενο ἄστρο γύρα,
στὰ μάτια του ἦβρ' ἀπέραντα, γιὰ νὰ σβηστεῖ, τὸ βάθος.

Τὸ «πесούμενο ἄστρο» ἀφοῦ διαδραμάτισε τὸ ρόλο του στὴ σολωμικὴ σύνθεση, ἤρθε νὰ σβηστεῖ στὸ «ἀπέραντο βάθος» τῆς σικελιανικῆς ποιητικῆς σκέψης.

ΣΙΚ: *κι ὁ κάθε ἡχὸς μὲς στὴ σιγῇ, πεσούμενο ἄστρο γύρα*

ΣΟΛ: *Τέλος μακριά, σέρνει λαλιά, σὰν τὸ πεσούμεν' ἄστρο*
(«Ἐλ. Πολ.», Σχεδ. Β', Ἀποσπ. 3, στ. 11, σ. 219)

Τῆς πέμπτης στροφῆς ὁ δεύτερος στίχος μπορεῖ κάλλιστα νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο τοῦ τρίτου στίχου τοῦ Γ' Σχεδιάσματος (ἀπ. 1) τῶν «Ἐλεύθερων Πολιορκημένων» (σ. 238)

ΣΙΚ: *Κρούσταλλο ὁ νοῦς μου, καὶ φωτιά περνάει ὁ στοχασμός μου.*

ΣΟΓ.: *Μὲ λογισμό καὶ μ' ὄνειρο, [.....]*

Στὴ μάνα του [Χαρίκλεια Στεφανίτση] ἔχει ἀφιέρωσει ὁ Σικελιανὸς τὸ τρίτο ἀπὸ μία σειρά τεσσάρων ἄτιτλων ποιημάτων του.

*Χῶμα ἀλαφρὸν ἐσὺ οὐρανός, καὶ οἱ βράχοι σαρκωμένα
στὸ θόλο σου εἶναι σύννεφα· στὸν ἄσειστο ἀγέρα
ὦ! τὸ γλανκὸ σου μέτωπο, τὸ μέτωπό μου ἔμένα
καὶ ἡ σκέψη μου κομμάτι γῆς ριγμένο στὸν αἰθέρα,*

*σὲ Σὲ χαμογελάει ἡ γῆ, σὲ Σὲ ἡ πατρίδα ἀκέρια
σπόρο τὸ χέρι μου ἔριξε στὰ σπλάχνα σου τὴν πέτρα
σπόρον ἐδέχτη μου καὶ ὁ νοῦς ἀπάνω σου τ' ἀστέρια·
οἱ νόμοι, τοῦ παντὸς καρποί, νά, μοῦ ἐγενήκαν μέτρα.*

*Τώρα τὸ σῶμα μου χτυπᾷ στὴν ἔρμη χλόη σου κάτω,
ἀνθὸς ἡ ρίζα ἐπόθησε κι ἀνάγειρε ὁ κορμὸς
κ' ἦρτε ὁ σεισμός, κ' ἐχτύπησε τὸ κύμα τοῦ χωμάτου,
λουλουδιασμένος πρὸς ἐμὲ τῆς γῆς ὁ θεὸς παλμός.*

(σ. 53)

Πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ πρώτη ὕλη γιὰ τὴ σύνθεση τοῦ ποιήματος αὐτοῦ παραπέμπει στὸ σολωμικὸ λαράριο ἢ τελευταία του στροφὴ εἶναι ἀπόδοση τῆς μοναδικῆς σολωμικῆς εἰκόνας:

ΣΙΚ: *Τώρα τὸ σῶμα μου χτυπᾷ στὴν ἔρμη χλόη σου κάτω,
ἀνθὸς ἡ ρίζα ἐπόθησε κι ἀνάγειρε ὁ κορμὸς
κ' ἦρτε ὁ σεισμός, κ' ἐχτύπησε τὸ κύμα τοῦ χωμάτου,
λουλουδιασμένος πρὸς ἐμὲ τῆς γῆς ὁ θεὸς παλμός.*

ΣΟΛ: *Γιὰ κοίτα καὶ χάσμα σεισμοῦ βαθιὰ στὸν τοῖχο πέρα,
Καὶ βγαίνουν ἄνθια πλουμιστὰ καὶ τρέμουν στὸν ἄερα*

*Λούλουδα μύρια, πού καλοῦν χρυσὸ μελισσολόι,
 Ἕσπρα, γαλάζια, κόκκινα, καὶ κρύβουνε τὴ χλόη.
 (Ἕλ. Πολ., Σχεδ. Β', Ἀπόσπ. 22, σ. 232)*

Ἐπίσης

ΣΟΛ.: *Τὸ χάσμα π' ἀνοίξε σεισμὸς κι εὐθὺς ἐγινόμισε ἄνθη
 (Ἕλ. τὸ θάνατο κυρίας Ἀγγλίδας), Ἀπόσπ. 3, σ. 150)*

Στὸ περιοδικὸ Ἀκρίτας πάλι, δημοσιεύεται τὸν Ἰούνιο-Ἰούλιο 1905 (σσ. 133-136) μία σειρὰ ἀπὸ ἄνιτλα ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ. Στὸ τέταρτο ἀπ' αὐτὰ ὑπάρχει ὡς μὲν ἔλας ἀδέσποτος στίχος τοῦ ποιητῆ Σικελιανοῦ ποὺ παραπέμπει κατ' εὐθείαν στὸν Σολωμό.

ΣΙΚ.: *Ρόδο σοῦ εὐώδιαζε ἡ καρδιά γιὰ τὴ δική μου ἀγάπη
 (σ. 54)*

ΣΟΛ.: *Καὶ ρόδο μέσα μου πολὺ, κρήνος πολὺς, ἀνθίζει
 (Ἕλ. Ἀγνώστων ποιημάτων ἀποσπάσματα) ἀρ. 1, στ. 4, σ. 263)*

Τέλος ἡ γνώμη τοῦ Σικελιανοῦ γιὰ τὸν Σολωμό, ὡς ἐπιστέγασμα τῆς ἐπίδρασης ποὺ φαίνεται στὰ ποιήματα ποὺ ἡ προσωπικὴ του βούληση ἔκρινε νὰ δεῖ δημοσιευμένα (1902-1905) πρὶν δηλ. ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκδοσὴ τοῦ Ἀλαφροῦ σκιωτοῦ, παρουσιάζεται ξεκάθαρη στὸ τελευταῖο ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτὰ ποὺ ἐπιγράφεται (Ἕλ. Ἕνός).

Σαφῶς ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια ὁ ποιητὴς ἀφιερώνει τοὺς στίχους αὐτοὺς στὸν Σπήλιο Πασαγιάννη, σύζυγο τότε τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἑλένης, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στὴν Κέρκυρα (Ἰοκτώβριος 1905)

«Ξένε, ποιὸς εἶναι ὁ τόπος σου, καὶ ποιὸ ν' αἶ τ' ὄνομά σου;

«Κι ἂν εἶμαι ἀκόμα στ' ὄνειρο, ξένος ἐγὼ δὲν εἶμαι
 βλέπω γαλάζια ἀκρογιαλιὰ κ' ἐλιές λιγνοῦφασμένες,
 βλέπω καὶ κάστρο, στὸ γυαλὶ νὰ πέφτει τοῦ πελάγου».

«Μὰ σὲ ποιὸ κάβον ἄραξε τὸ τρεχαντήρι πού ῥθες;»

«Τὸ πνίγει τοῦ νησιοῦ τὸ φῶς. Μὰ κάλλιο ἐσὺ προβόδα
 δεῖξε μου πού ν' αἶ οἱ κήποι σας, πού ν' αἶ τὰ χρυσὰ τὰ μῆλα.
 Καὶ μὴ μοῦ πεῖς γιὰ τὶς χαλκὲς τοῦ θεῖου Ἀλκίνοον σκύλες
 μὰ κράτησε τοῦ περβολιοῦ τὸ φύλακα, γιὰ νὰ μ' ἔρω,
 κ' ἐκεῖ σοῦ λέω πῶς λέγομαι καὶ πῶς στὸν τόπο ἦρθα
 Κ' ἔπειτα δεῖξε μου, ὦ καλή, τὶς ἀγιασμένες στράτες,
 πού ὁ Σολωμὸς συνήθαγε ν' ἀκολουθᾷ, τὰ βράδια».
 (σ. 55)

Στὸ παραπάνω ποίημα ὁ ἀναγνώστης ἀφ' ἐνδὸςβρίσκεται μπροστὰ σ' ἕναν μυστικοῦ ὀργίου ὕμνο γιὰ τὶς φυσικὲς ὁμορφιὲς τῆς Κέρκυρας, καὶ ἀφ' ἐτέρου εὐκολὰ διακρίνει τὴν εὐλάβεια τοῦ Σικελιανοῦ γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ ποῦ —ὅπως φαίνεται— ὑπῆρξε γιὰ τὸν ποιητὴ μας κάτι παραπάνω ἀπὸ δάσκαλος.

*Κ' ἔπειτα δεῖξε μου, ὦ καλή, τὶς ἀγριασμένες στράτες,
ποῦ ὁ Σολωμός συνήθαγε ν' ἀκολουθᾷ, τὰ βράδνα».*

Τὸ γεγονός δὲ ὅτι ἡ ἐκλεκτικὴ του συγγένεια μὲ τὸν Σολωμὸ δὲν περιορίστηκε στὸν νεανικὸ του ἐνθουσιασμό, στὴ μεγάλη ἐκπληξὴ καὶ τὸ φιλοσοφικὸ στοχασμὸ ποῦ προκαλοῦν οἱ στίχοι τοῦ ἐθνικοῦ μας Ποιητῆ φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι τὸν τίτλο τῆς πρώτης του μεγάλης ποιητικῆς σύνθεσης, ποῦ εἶναι *ζωή* ζῶσα μέσα στὸ σώμα τῆς νεοελληνικῆς μας ποίησης, τὸν δανείστηκε, χωρὶς κανένα πλέγμα, ἀπὸ τὸν Σολωμό. Ὁ *Ἀλαφροῖσιμωτος* ἔχει τὴ δύναμη νὰ εἰσχωρεῖ στὴν οὐσία τῶν παρχμάτων καὶ μὲ βάζει αὐτὴ νὰ χαράζει τοὺς δρόμους τοῦ μέλλοντος.

Παρὰ ταῦτα, ἐντύπωση προξενεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἀργότερα στὰ πολυπληθῆ πεζὰ του ἡ προσωπικότητά τοῦ Σολωμοῦ δὲν διαγράφεται, εἰ μὴ περιστασιακά, καὶ τὸ ὄνομά του ἀπαντᾷ ἐλάχιστες φορές. Συγκεκριμένα, στὸ γνωστὸ, κείμενο τοῦ Σικελιανοῦ *Ἡ Δελφικὴ Ἐνωσις* ποῦ κυκλοφόρησε αὐτοτελῶς τὸ 1931 βάζει ὡς μόνον τὸ «Στόχασμόν» τοῦ Σολωμοῦ «Κάμε ὥστε ὁ μικρὸς κύκλος μέσα εἰς τὸν ὁποῖο κινεῖται ἡ πολιορκημένη πόλη, νὰ ξεσκεπάζει εἰς τὴν ἀτμόσφαιρα του, τὰ μεγαλύτερα συμφέροντα τῆς Ἑλλάδας [.] καί, γιὰ τὴν ἡθικὴ θέση, τὰ μεγαλύτερα συμφέροντα τῆς Ἀνθρωπότητος. Τοιούτοτρόπως ἡ ὑπόθεση δένεται μὲ τὸ παγκόσμιον σύστημα»¹⁰. Κι αὐτὸ γιατί αὐτὸ ποῦ βασικὰ τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι τὰ συμφέροντα τῆς Ἀνθρωπότητος καθὼς καὶ τὸ «παγκόσμιον σύστημα»¹¹. Καὶ βέβαια δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ὑπάρξει μεγαλύτερο ἐπιχείρημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ μπορούσε νὰ τεκμηριώσῃ τὴ δική του ἄποψη γιὰ τὸ ρόλο τῆς ποίησης ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν παγκόσμια ἀδελφοσύνη καὶ ἐνότητα, ἀπὸ τὴ ρήση αὐτὴ τοῦ Σολωμοῦ.

Τὸ δεύτερο μόνον εἶναι αὐτὸ ποῦ συναντᾷμε στὸ κείμενό του «Ἡ κραυγὴ τῆς Κύπρου» ποῦ γράφτηκε στοὺς Δελφοὺς στίς 27-10-1931 καὶ δημοσιεύθηκε στὸ *Ἐλεύθερον Βῆμα* στίς 2-11-1931. Πρόκειται γιὰ τοὺς στίχους ἀπὸ τὸν «Ὑμνο εἰς τὴν Ἐλευθερίαν».

10. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Β' Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης Ἰακρός, Ἀθήνα 1980, σ. 324.

11. Δὲς ἐπὶ τοῦ κείμενου ποῦ ἀφιερώναται στοὺς Ἑλληνες ἐκπαιδευτὲς καὶ σ' ὅλο τὸ σκεπτόμενο Ἑλληνισμό» στὸ Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Β' ὁ.π., σσ. [322]-383.

Σ' αυτό, ἐφώναξε, τὸ χῶμα
στάσου δλόρθη Ἑλευθεριά!¹²
(στρ. 90, στ. 1-2)

Ἵπάρχει ἓνα τρίτο καὶ τελευταῖο μὶτο ποὺ προτάσσεται τοῦ κειμένου του γιὰ τὴ ρωσικὴ ἐπανάσταση. Πρόκειται γιὰ τὴ γνωστὴ ἀπάντηση ποὺ ἔδωσε σὲ φίλο του ὅταν ἔκανε σχετικὰ μὲ τὸν «Πόρφυρα» τὴν παρατήρηση ὅτι τὸ ἔθνος θὰ δεχόταν καλύτερα ἓνα ποίημα ἐθνικὸ: «Τὸ ἔθνος πρέπει νὰ μάθει νὰ θεωρεῖ ἐθνικὸν ὅ,τι εἶναι ἀληθές»¹³.

Χρονολογικὰ ἐπίσης ἔχουμε τὰ ἐξῆς παραθέματα: «Σὰν τὸ χοχλὸ ποὺ βράζει»¹⁴. Ὡσὰν τὸ χοχλὸ στὸ νερὸ ποὺ ἀναβράζει γράφει στὸ Α' σχεδίασμα τῶν «Ἑλευθερων Πολιορκημένων» ὁ Σολωμὸς καὶ στὸ Β' Ἡ μύρη γῆ σκιρτᾷ ὡς χοχλὸ μὲς στὸ νερὸ ποὺ βράζει.

Στὸ προαναφερθὲν ἄρθρο του ἐπίσης ποὺ ἐπέγραψε. «Ἡ κραυγὴ τῆς Κύπρου» (σ. 31) ἀναφέρεται στὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ «Ἑλληνικὸ καράβι» ποίημα ποὺ θεωρεῖ ὡς ὑμνητικὸ μιᾶς (κάποτε) ἀγγλικῆς στάσης.

Ἀλλὰ δὲν πρόκειται, βεβαιότητα, μὲ τοῦτο νὰ τὴν ἐκφοβίσωμεν [τὴ βρετανικὴ ψυχὴ] οἱ ἀδύνατοι ἐμεῖς, ἀν δὲν ἀντλήσει ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἠθικὴ καὶ ιστορικὴν ὑπόστασίν της τὸ καθήκον, ποὺ ἄλλες ὥρες ἔνιωσε νὰ ὀρθώνειται ὀλοζώντανο βαθιὰ της, καθὼς ἐπικὰ καὶ ἀνώτατα στὸ «Ἑλληνικὸ καράβι» του —τραγοῦδι ποὺ τὴν ὥρα τούτη θὰ χρωστοῦσε νὰ τὸ ἀποστηθίσαι κι ὅλη ἡ Ἑλλάδα κι ὅλος σύγχρονα ὁ λαὸς τῆς Βρετανίας— ὕμνησε σὲ λίγους στίχους ὁ μεγάλος Σολωμὸς.

Στὴ διάλεξί ὅμως ποὺ ἔδωσε τὸ 1936 μὲ τίτλο «Ὁ Παλαμᾶς ἀσκητὴς καὶ μύστης» προσπαθώντας νὰ ἐξάρει τὴν προσωπικότητα τοῦ Παλαμᾶ ἀντιδιαστέλλει τὴν ποίησή του πρὸς αὐτὴ τοῦ Σολωμοῦ καὶ στηριζόμενος στὸν Kierkegaard (Les conclusions de la passion sont les seules dignes de foi, les seules probantes) καταλήγει στὸ συμπέρασμα πὼς τὸ πάθος, ποὺ κατὰ τὴν ἄποψή του «ἐκαίγει» τὸν Παλαμᾶ ἦταν γιὰ τὴν ποίηση, παρὰ τὰ δόγματα μιᾶς a priori λύτρωσης ὅπως συμβαίνει στὸν Σολωμό¹⁵.

12. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Γ', Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης, Ἰκαρος, Ἀθήνα 1981, σ. 30. Τὸ κείμενο ξαναδημοσίευσε στὸ περ. Νέα Ἑστία τὴν 1/6/1961 σσ. 720-711 ὁ Γ. Κατσίμπαλης ποὺ δὲν τὸ εἶχε περιλάβει στὴν βιβλιογραφία του γιὰ τὸν Σικελιανό.

13. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Β', Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης, Ἰκαρος, Ἀθήνα 1985 σ. [100].

14. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Γ', ὁ.π., σ. 164.

15. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Γ', ὁ.π., σ. 107.

Ἄλλὰ σέ ἄλλη ὁμιλία πού ἔδωσε στὸν Παρνασσὸ στίς 15 Δεκεμβρίου 1936 σχετικὰ μὲ τὴ Δελφικὴ Ἰδέα ἐνῶ χαρακτηρίσε τὸν Σολωμό, μαζὶ μὲ τὸν Παλαμᾶ ὡς «ιερά καὶ πάνσεπτα φαινόμενα» προχωρώντας ἰσχυρίζεται πὼς αὐτοὶ οἱ δύο —κι ἐνῶ πολεμᾶνε νὰ μᾶς δώσουν κάποιες βάσεις μιᾶς «ἐνι-αίας πειθαρχίας πνευματικῆς» δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ κάνουν ὅχι γιατί δὲν τὸ ᾔθελαν ἀλλὰ γιατί ἔλειπαν οἱ σύνολες ἐκπαιδευτικὲς προϋποθέσεις¹⁶.

Ὅμως στὸ ἄρθρο του τὸ σχετικὸ μὲ τὴν πνευματικὴ στάση τοῦ Πάλλη κρίνοντας τὴ γλώσσα τοῦ Σολωμοῦ ἰσχυρίζεται πὼς «ακατέβαινε ἅγιο νάμα» ἐνῶ τὴ γλώσσα τοῦ Παλαμᾶ «ἐγινόταν πολυτάραχο ποτάμι πού στὴ βοή του μέσα ἀρχίναε νὰ ἐκφράζει στὸ αἶτημα τῆς Τέχνης, τὰ βαθύτερα αἰτήματα τῆς πιὸ ἁμεσης ζωῆς μας, ὡς λαοῦ πού λαχταρίζει νὰ γνωρίσει τὴν ὁλόκληρη ζωή»¹⁷.

Τὴ στάση αὐτὴ τοῦ Σικελιανοῦ τὴ θεωρῶ πραγματικὰ παράδοξη γιατί ἀπ' ὅποια γωνία κι ἂν κοιταχτεῖ ὁ Σολωμός καὶ σ' ὅποια χρονικὴ στιγμή ἂν τοποθετηθεῖ γιὰ νὰ κριθεῖ δὲν παύει νὰ εἶναι —σύμφωνα μὲ τὴν ἀγαπητὴ στὸν Σικελιανὸ ρήση— γιὰ τὴν ποίηση «Πηγὴ Πηγῶν»¹⁸. Ἴσως νὰ εἶναι ἡ ἀποψή του αὐτὴ γιὰ τὸν Σολωμό στὴ συγκεκριμένη περίπτωση μιὰ στάση ἀβρότητας πρὸς τὸν ἐβδόμηνταεπτάχρονο Παλαμᾶ.

Καταλήγω στὸ συμπέρασμα αὐτὸ γιατί στὴν ὁμιλία πού ἔκανε τὸν Αὐγούστο τοῦ 1944 στὸ Ἡρώδειο γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη θεωρεῖ τὸν Σολωμό ὡς τὸν ποιητὴ πού μὲ τὴν ἀνάλυση καὶ τὴ σύνθεση, τὴν ἐναρμόνιση τῶν ἀντιθέτων μᾶς ἔδωσε τὸ «πιὸ ἄρτιο σᾶρι, τὴν πιὸ ἄρτια, ἀδρότερη σὲ ρίζες καὶ καρπιδούσιαστικὴ πνευματικὴ ζωὴ ἐνὸς λαοῦ», «Ὀλόσωμη ἡ Ἑλληνικὴ Ἑλευθερία» ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ. Ἐπίσης διατείνεται πὼς μὲ κριτήριο κοινὸ μιὰ «ἀκρότατη στοχαστικὴ ἐμβάθυνση» τὰ ἀποσπάσματα του μποροῦν στὸ ἐπίπεδο τῆς ἄσκησης μιᾶς μουσικῆς καὶ γόνιμης γοητείας, μόνο μὲ κεῖνα τοῦ Ἡράκλειτου νὰ παραβληθοῦν¹⁹.

Στὴν ἴδια διάλεξη ὁ ποιητὴς ἐπιχειρεῖ καὶ μιὰ πιὸ στεγνὴ κριτικὴ προσέγγιση τοῦ Σολωμοῦ ὅταν δικαιώνει ἀποψή του γιὰ τὴν ποίηση. «Βεβαίω-τατα εἶχε μέγα δίκιο ὁ Σολωμός μας, ὅταν ἔλεγε πὼς ὁ ποιητὴς ὀφείλει ν' ἀποφεύγει στὸ ἔργο του τ' ἀφηρηματικὰ στοιχεῖα καὶ τὴν περιγραφή».

16. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Β', ὁ.π., σ. 417.

17. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Γ', ὁ.π., σ. 421.

18. Δαμάσκιος, *Περὶ Ἀρχῶν* 182 = *Orphicorum Fragmenta*, collegit Otto Kern, Berlin 1963, σ. 357

19. Δὲς ὅλο τὸ κείμενο τῆς διάλεξης στί: Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Δ', Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Γ. Π. Σαββίδη, Ἱκάρος, Ἀθήνα 1983, σσ[148]-164.

Τὸ 1951 κρίνοντας ὁ Σικελιανὸς τὴ συλλογὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν ποὺ κατάρτισε ὁ Ἅγις Θέρος μὲ τίτλο «Τὰ τραγούδια τῶν Ἑλλήνων» παρὰ-θέτει στίχους ἀπὸ τὸ [Δέντρο] τοῦ [Carmen Seulare] τοῦ Σολωμοῦ προφανῶς ἀπὸ μνήμης, γιὰ τὸ παράθεμα καὶ ἑλλιπὲς εἶναι καὶ τὸ «δέντρο» τοῦ πρώτου στίχου εἶναι «χόρτο» γραμμένο ἀπὸ τὸν Σολωμό.

*«Δίνοντάς μας ὁ Ἅγις Θέρος νὰ κλείσουμε στὴν ἀγκαλιά μας τὸ δημο-
τικό τραγούδι, ἔτσι συγκεντρωμένο συστηματικά, μᾶς προσφέρει καὶ τὸ μέτρο
πού, ἀκολουθώντας το, θὰ μᾶς βοηθήσει ὁλόψυχα κι ὁλόχορδα νὰ μεγαλώσουμε
ὁλόκληροι μέσα στὸν κόσμον τοῦ Πνεύματος.*

*Δὲν εἶναι δέντρο ταπεινὸ, χαμόδεντρο δὲν εἶναι
μὴν καρτερεῖς ἐδῶ πουλὶ καὶ μὴν προσμένεις χλόη,
γιατὶ τὰ φύλλα εἶναι πολλά, σὲ κάθε φύλλο πνεῦμα,
τὸ ψηλὸ δέντρο ὁλόκληρο ἠχολογᾷ κι ἀστράφτει
μ' ὅλους τῆς Τέχνης τοὺς ἠχούς, μὲ τ' οὐρανοῦ τὰ φῶτα.*

Αὐτὸ τὸ δέντρο, μὲ τὸ ἔργο του αὐτό, ὁ Ἅγις Θέρος μας δίνει ν' ἀγκα-
λιάσουμε στὰ στέγνα μας καὶ νὰ μεγαλώσουμε μαζί του, ὥσπου νὰ φτιάσουμε
ἐκεῖ ὅπου ἡ Ποίηση εἶναι ἡ Πατρίδα κ' ἡ Πατρίδα Ποίηση»²⁰.

Ὅμως ἀπὸ τὸ παράθεμα φαίνεται πὼς «τὸ μέτρο» ποὺ διατείνεται ὁ
Σικελιανὸς πὼς μᾶς προσφέρει ὁ Θέρος μὲ τὴ συλλογὴ του εἶναι γέννημα
τοῦ Σολωμοῦ. Ἡ κατακλείδα τῆς παραγράφου ἐπίσης παραπέμπει στὸ σο-
λωμικὸ «Τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ μάθει νὰ θεωρεῖ ἔθνικόν ὅ,τι εἶναι ἀληθές» ἀφοῦ
σαφῶς φαίνεται ὅτι ὁ Σικελιανὸς συμπλέει μὲ τὸν Σολωμὸ ταυτίζοντας τὴν
Ποίηση μὲ τὴν Πατρίδα κι ἀφοῦ ὁ παρακάτω ἀφορισμὸς διατυπώθηκε μὲ
ἀφορμὴ τὴν ποίηση.

20. Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς Λόγος*, Ε', Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης,
Ἰταρος, Ἀθήνα 1985, σ. 268. Τὸ συγκεκριμένο σολωμικὸ ἀπόσπασμα ἔχει ὡς ἐξῆς:

*Δὲν εἶναι χόρτο ταπεινὸ, χαμόδεντρο δὲν εἶναι
Βρύσαις ἀπλώνει τὰ κλοδιὰ τὸ δέντρο 'ς τὸν αἶρα
Μὴν καρτερῆς ἐδῶ πουλὶ, καὶ μὴ προσμένεις χλόη
Γιατὶ τὰ φύλλ' ἂν εἴν' πολλά, σὲ κάθε φύλλο πνεῦμα.
Τὸ ψηλὸ δέντρο' ὁλόκληρο κ' ἠχολογᾷ κι ἀστράφτει
Μ' ὅλους τῆς τέχνης τοὺς ἠχούς, μὲ τὰ οὐρανοῦ τὰ φῶτα.
Σαστίς' ἡ γῆ κ' ἡ θάλασσα κι' ὁ οὐρανὸς τὸ τέρας,
Τὸ μέγα πολυκάντηλο μέσ' 'ς τὸ ναὸ τῆς φύσης.
[.....] (σσ. 262-263)*

Παρά τις ελάχιστες φορές κατά τις οποίες ο Σικελιανός αναφέρεται ρητά στον Σολωμό και ο *Ἀλαφροῖσκιωτος* και ἡ κατοπινὴ ποιήσή του εἶναι ποτισμένα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ.

Ὅπως φάνηκε δὲ στὰ πρὶν ἀπὸ τὸν *Ἀλαφροῖσκιωτο* ποιήματά του τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ μὲ τὸ ὁποῖο σχεδὸν μόνον συνδιαλέχτηκε εἶναι οἱ «Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι»

Στὶς «ἀγιασμένες στρατές» τοῦ ἔργου τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ποιητῆ περπάτησε ὁ Σικελιανὸς καὶ ἀπὸ «τὴν καθαρὴ πηγὴ του» ἤπιε. Εὐτυχῶς²¹. Γιατὶ ὅ,τι σημαντικότερο ὑπάρχει στὴ νεοελληνικὴ ποίηση εἶναι τὸ σολωμικὸ μῦθλο. Γιὰ τὴν περίπτωσιν Σικελιανοῦ ἀπὸ τὸν *Ἀλαφροῖσκιωτο* καὶ μετὰ, δὲν ἀπομένει παρὰ μία συστηματικὴ μελέτη γιὰ νὰ τὸ ἀποδείξει.

21. Ἀπὸ ποιά ἐκδοσις ἄραγε νὰ διάβαζε ὁ Σικελιανὸς τὸ ἔργο τοῦ ἐθνικοῦ μας Ποιητῆ πρὶν ἀπὸ τὸ 1905: Προφανῶς σὲ μία ἀπὸ τὶς παρακάτω:

α) Δ. Σολωμοῦ, *Τὰ εὐρισκόμενα*, Προλεγόμενα ὑπὸ Ἰακ. Πολυλά, Ἐν Κερκύρα, τυπογραφεῖον «Ἐρμῆς» Αντ. Τερζάκη, 1859, ἀνατ. χωρὶς τὰ ἰταλικά, Ἀθῆναι, 1965.

β) Δ. Σολωμοῦ, *Ἀπαντα*, ἤτοι τὰ μέχρι σήμερον ἐκδοθέντα μετὰ προσθήκης πλείστων ἀνεκδότων, προλεγόμενων καὶ σημειώσεων [Δε Βιάζη], ἐν Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ὁ «Παρνασσός» Σ. Χ. Ραφτάνη, 1880.

γ) Δ. Σολωμοῦ, *Ἀπαντα τὰ εὐρισκόμενα*, μετὰ προλόγου περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ (Βιβλιοθήκη Μαρασλή), Ἐν Ἀθήναις, 1901.

* Τὸ κείμενο ἀποτελεῖ ἐπεξεργασμένη μορφή τῆς ἀνακοίνωσής μου στὸ Συνέδριο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Διον. Σολωμοῦ ποὺ πραγματοποιήθηκε στὸ Μεσολόγγι ἀπὸ 2-4/5/1998 ἀπ' ἀφορμὴ τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννησιν τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ποιητῆ.